B-6

ముందు మాట

వెనుకబడిన తరగతులవారికి రిజర్వేషన్లు కల్పించే ఉద్దేశ్యంతో కేంద్ర ప్రభుత్వం రాజ్యాంగంలోని 340 అధికరణ కింద 1953 లో మొదటిసారిగా కాకాసాహెబ్ కలేల్కార్ కమీషన్‌ను నియమించింది. అయితే ఈ కమీషన్ నివేదికను పార్లమెంటుకు సమర్పించటంగాని, ఆమోదించటంగాని జరగలేదు. తర్వాత 26 ఏళ్ళకు 1979 లో బి.పి. మండల్ అధ్యక్షతన జనతా ప్రభుత్వం మరో కమీషన్‌ను నియమించింది. ఈ కమీషన్ తన నివేదికను పార్లమెంటుకు సమర్పించిన దాదాపు పది సంవత్సరాల తర్వాత నివేదికలోని కొన్ని సూచనలను (కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో 27 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పించే సూచన మాత్రమే) అమలు చేయటానికి వి.పి. సింగ్ ప్రభుత్వం ప్రయత్నించింది. దీనికి అగ్రకులాల నుంచి ఎదురయిన తీవ్రప్రతిఘటనను సాకుగా తీసుకుని సుప్రీంకోర్టు స్టే మంజూరుచేసింది.

దీనికి ముందుకూడా వివిధరాష్ట్రాల్లో వెనుకబడిన తరగతులకు రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తూ ప్రభుత్వాలు జారీచేసిన ఉత్తర్వులను రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకులు కోర్టుల్లో సవాలు చేశారు. మొదట్లో కోర్టులు వారి వాదనలను సమర్థిస్తూ వాటిని కొట్టివేయడం జరిగింది. అయితే 1975 సంవత్సరం నుండి రిజర్వేషన్లపట్ల కోర్టుల దృక్పథంలో కొంతమార్పు వచ్చింది. అందువల్ల రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకులు ఇప్పుడు ఉద్యమాల ద్వారా వాటి అమలును ఆపే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. 1980 లో, మళ్ళీ 1985 లో గుజరాత్‌లో రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక ఉద్యమం ఉధృతంగా సాగింది. 1985 ఆందోళనలో అక్కడ దాదాపు 200 మంది పేదప్రజలు, అమాయకులు బలయ్యారు. ప్రస్తుతం మండల్ కమీషన్‌కు వ్యతిరేకంగా రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక శక్తులు దేశవ్యాప్తంగా ఉద్యమించి బలహీనవర్గాల అభ్యున్నతికోసం ఏ మాత్రం రిజర్వేషన్లు అమలుచేసినా ప్రభుత్వాలనే పడగొట్టే స్థాయికి చేరుకున్నారు. రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమికహక్కుల్లో భాగమైన రిజర్వేషన్లను కాపాడుకోవడానికి వెనుకబడిన తరగతులవారు చాలా గట్టి ప్రయత్నమే చేయాల్సి వస్తోంది.

కాయకష్టం చేసుకొని బ్రతికే దళితప్రజల జీవితం దినదినగండంగా తయారయింది. వాళ్ళ వృత్తులు నాశనం అయినాయి. ప్రత్యామ్నాయ జీవన అవకాశాలు దొరకడంలేదు. వాళ్ళు తమ హక్కులకోసం నిలబడి అడిగితే భూస్వాములూ పెత్తందార్లూ కుల వ్యతిరేకతను రెచ్చగొట్టి వాళ్ళమీద పాశవికమయిన దాడులు చేయిస్తున్నారు. కారంచేడు నుండి ఇప్పటిదాకా జరిగిన ఏ ఒక్కదాడిలోనూ సరయిన

న్యాయం జరగలేదు. దళితకులాల సాధారణ పరిస్థితి ఇలాగుండగా వాళ్ళలో కొంచెం చదువుకున్నవాళ్ళు ప్రభుత్వ ఉద్యోగ రంగంలోనయినా ప్రవేశించి జీవనం సంపాదించుకుందామని ప్రయత్నిస్తే దానికి పెద్దఎత్తున ప్రతిఘటన వస్తూవుంది. ఉద్యోగ రంగాన్ని తమ గుత్తాధిపత్యంలో పెట్టుకున్న వాళ్ళు 'ప్రతిభ' పేరిట అడ్డుపడుతున్నారు. సామాజిక న్యాయాన్ని గురించి కోర్టులు అనుసరించిన వైఖరిని ఈ విస్తృతమయిన నేపథ్యంలో అర్థం చేసుకోవాలి.

ఈ నేపథ్యంలో రిజర్వేషన్లపట్ల కోర్టుల దృక్పథాన్ని తెలుసుకోవడం కూడా అవసరం. సుప్రీంకోర్టు బాలాజీ వర్సెస్ స్టేట్ అఫ్ మైసూరు (1963) కేసులో ఇచ్చిన తీర్పును ఇప్పటికీ శిరోధార్యంగా, గీటురాయిగా చెప్పుకుంటారు. కాని 1975 తర్వాత సుప్రీంకోర్టు ఇందుకు భిన్నమైన తీర్పులు ఇచ్చింది. 1985 లో కర్నాటక ప్రభుత్వం వసంతకుమార్ వర్సెస్ స్టేట్ అఫ్ కర్నాటక (AIR 1985 Sc, 1495 పేజీ) కేసులో వెనుకబడిన తరగతులకు రిజర్వేషన్లు కల్పించడానికి, వారిని గుర్తించడానికి ఒక కమీషన్‌ను వేస్తామని, ఇందుకు సుప్రీంకోర్టు తగిన సూచనలు చేయాలనికోరింది. రాష్ట్రప్రభుత్వం అభ్యర్థన మేరకు ఐదుగురు జడ్జిలతో కూడిన సుప్రీంకోర్టు ధర్మాసనం తమ సూచనలు తెలిపింది. వీటిలో ప్రతిభ, సామర్థ్యం, అగ్రకులాల్లోని పేదవారికి రిజర్వేషన్లు, అసలు రిజర్వేషన్లకు ప్రాతిపదిక మొదలైన అంశాలు చర్చకు వచ్చాయి. ఈ ఐదుగురు జడ్జిలలో ఒకరైన జస్టిస్ చిన్నపరెడ్డిగారి అభిప్రాయాలు 'రిజర్వేషన్లు సమాజంలో సమానత్వం సాధించడానికి ప్రజాస్వామ్యబద్ధమైన ఒక సాధనం' అనే దృక్పథానికి దగ్గరగా ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం దేశంలో జరుగుతున్న రిజర్వేషన్ వ్యతిరేక, అనుకూల వాదనలను రాజ్యాంగపరంగా, న్యాయస్థానాల పరిధిలో అవగాహన చేసుకోవడానికి దోహదం చేస్తుందనే ఉద్దేశ్యంతో జస్టిస్ చిన్నపరెడ్డిగారి అభిప్రాయాల సంక్షిప్త అనువాదాన్ని ఈ పుస్తకరూపంలో ప్రచురిస్తున్నాం.

డిసెంబర్ 1990 ఆంధ్రప్రదేశ్ పౌరహక్కుల సంఘం

రిజర్వేషన్లు - సామాజిక న్యాయం - కోర్టులు

రాజ్యాంగం ప్రజలందరికీ సమానత్వాన్ని, సమాన అవకాశాలను, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయాన్ని అమలు చేస్తానని వాగ్దానం చేసి మూడు దశాబ్దాలు దాటింది. రాజ్యాంగంలోని అధికరణాలు 15(4), 16(4) కింద విద్యా సంస్థల్లో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల అభ్యున్నతి కోసం రిజర్వేషన్లు కల్పించబడ్డాయి. ఈ రోజు ఈ రిజర్వేషన్ల సదుపాయాన్ని పొందటానికి "మమ్మల్ని వెనుకబడిన తరగతులుగా గుర్తించండని" చాలా మంది డిమాండు చేస్తున్నారు. ఒక కులాన్ని వెనుకబడిన తరగతుల జాబితాలో చేర్చాలనీ వేరొక కులాన్ని తొలగించాలనీ ఘర్షణ పడుతున్నారు. ఇది చాలా దురదృష్టకరమైన పరిణామం. కర్నాటక రాష్ట్రంలోని వక్కళిగాలు, లింగాయతులు తమను వెనుకబడిన తరగతులుగా గుర్తించాలనికోరుతున్నారు. అలా గుర్తింపు పొంది రిజర్వేషన్ల వల్ల లాభం పొందాలని ప్రయత్నిస్తున్నారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించడానికి కమీషన్లను వేయటం, సమర్పించిన నివేదికలను పరిశీలించటం, రిజర్వేషన్లను అమలు చేస్తామని ఉత్తర్వులు జారీచేయటం, చివరికి వాటిని కోర్టుల్లో సవాలు చేయడం, రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చినప్పటి నుండీ జరుగుతూనే వున్నాయి. ఇప్పుడు మళ్ళీ కర్నాటక ప్రభుత్వం ఒక కమీషన్‌ను నియమిస్తానని, అందుకు తగిన సూచనలు చేయాలని సుప్రీంకోర్టును కోరినందున రిజర్వేషన్ల సమస్యను కొంత విపులంగా పరిశీలించాల్సి వచ్చింది.

భారతదేశం సామాజికంగా, ఆర్థికంగా, సాంస్కృతికంగా చాలా వైవిధ్యం గల సమాజం. దేశంలో గర్వించదగ్గ అంశాలు వున్నప్పటికీ మనం సిగ్గుపడాల్సిన విషయాలు కూడా చాలా వున్నాయి. అందులో సామాజిక, ఆర్థిక అసమానతలు ప్రధానమైనవి. షెడ్యూల్డు కులాలు, తెగలు, సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులు-ఒక్క మాటలో బలహీన వర్గాలకు చెందిన ప్రజలు ఉన్నత వర్గాలతో సమానస్థాయికి చేరడానికి చాలా అడ్డంకులు దాటవల్సి వుంది. వీరికి ప్రత్యేకంగా సహాయ సౌకర్యాలను, చేయూతను యివ్వాల్సిన అవసరమెంతైనా వుంది. వీరి అభివృద్ధిని ప్రభుత్వం దయాదాక్షిణ్యాల మీద ఆధారపడిన విషయంగా కాక, వారి హక్కుగా గుర్తించాలి. వారి కోర్కెలను, డిమాండ్లను హక్కులుగా

అర్థం చేసుకోవాలి. ఏకలవ్యుడి రోజులు పోయాయి. వారు ఇప్పుడు రాజ్యాంగం వాగ్దానం చేసిన సమానత్వం, సమాన అవకాశాలను, తద్వారా సామాజిక, ఆర్థిక రాజకీయ న్యాయాన్ని కోరుతున్నారు. వీటిని ఆచరణలో సాధించటానికి రాజ్యాంగం అధికరణాలు 15(4) మరియు 16(4) ద్వారా విద్యా సంస్థల్లో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో రిజర్వేషన్లను కల్పించింది.

కర్నాటక ప్రభుత్వానికి సూచనలు చేసేముందు రిజర్వేషన్ సమస్యపట్ల మనం మనకున్న పాలకవర్గ భావజాలం నుండి, కులీన వర్గం ఆలోచనా పద్ధతి నుండి, లోప భూయిష్టమైన సాంప్రదాయక ఆలోచన నుండి బయట పడాలి. రాజ్యాంగం హామీ యిచ్చిన సమానత్వపు హక్కును విస్మరించి రిజర్వేషన్లు వెనుక బడిన తరగతులకు దయతో, సానుభూతితో ప్రవేశపెట్టారని అనుకోవడం, లేక అమెరికా న్యాయశాస్త్రం నుండి అరువు తెచ్చుకున్న పదాలను—**Protective Discrimination, Preferential treatment and Compensatory Discrimination**- వాడటం సరైన పద్ధతి కాదు. ఈ ఆలోచనా పద్ధతి నుండి మనం బయటపడకపోతే వెనుకబడిన తరగతులకు రాజ్యాంగం సాధిస్తానన్న సమానత్వం, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ న్యాయాల ప్రాముఖ్యతను తెలుసు కోలేము.

"ప్రతిభ"కు, రిజర్వేషన్లకు మధ్య వైరుధ్యం వుందని భావించటం కులీనవర్గాల ఆలోచనా పద్ధతి. ఇది వాస్తవం కాదు. సకల సౌభాగ్యాలతో జీవించే ధనికులకు, పేదరికంతో బాధపడే ప్రజలకు మధ్య నిజమైన వైరుధ్యం వుంది. దేశంలో అధిక శాతం జనాభా దారిద్ర్యంతో, నిరక్షరాస్యతతో బాధ పడుతున్న పరిస్థితిలో, వారి గురించి ఆలోచించేటప్పుడు 'ప్రతిభ' గురించి మాట్లాడటం చాలా ప్రమాదకరమైన ఫలితాలనిస్తుంది. 'ప్రతిభ' అంటే ఏమిటి? దారిద్ర్యాన్ని, నిరక్షరాస్యతను, ప్రజా వ్యతిరేక సంస్కృతిని పెంచి పోషించే వ్యవస్థకు ప్రతిభ లేదు. 'ప్రతిభ' మనిషి పుట్టుక మీద కాకుండ చుట్టూ వున్న పరిస్థితుల మీద ఆధారపడి వుంటుంది. షెడ్యూల్డు కులానికి చెందిన పిల్లవాళ్ళు చదువుకోవడానికి పుస్తకాలు, పత్రికలు అందుబాటులో వుండవు, వినడానికి, చూడటానికి రేడియో, టి.వి. వుండవు. ఇంటి దగ్గర చదువులో సహకరించగల స్థోమత, అవకాశం వారి తల్లి దండ్రులకుండదు. సరయిన సంరక్షణ వుండదు. ఈ పిల్లవాళ్ళకు పరీక్షలో 40

శాతం మార్కులు వచ్చినప్పటికీ ఇంటి దగ్గర అన్ని వసతులా వుండి, పబ్లిక్ స్కూళ్ళలో చదువుకొని 70 శాతం మార్కులు సాధించిన విద్యార్థులకంటే వీళ్ళు ప్రతిభావంతులు. సామాజికంగా, సంస్కృతి పరంగా ఎన్నో అడ్డంకులను ఎదుర్కొని ఉన్నత విద్య నభ్యసించినవారే ప్రతిభావంతులు.

రిజర్వేషన్ వ్యతిరేకుల పెదాలపై 'సామర్థ్యం' అనే పదం ఎప్పుడూ నాట్యం చేస్తూ వుంటుంది. రిజర్వేషన్లు 50 శాతానికి మించితే 'సామర్థ్యం' నాశన మవుతుందని వాదిస్తారు. ప్రమోషన్లలో రిజర్వేషను అమలు చేస్తే 'సామర్థ్యం' దెబ్బ తింటుందని బాధపడతారు. ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు, ఉన్నత పదవులు అగ్ర కులాల వారికి మాత్రమే పరిమితమైన నందనవనంగా భావిస్తారు. ఆర్థికంగా, సామాజికంగా అభివృద్ధి చెందటానికి ఉద్యోగం ఒక సాధనం. ఈ అవకాశం అగ్ర కులాం వారికే వుండాలని, రిజర్వేషన్ల వల్ల నిమ్న కులాలవారు, వెనుకబడిన కులాలవారు చేరి తమ నందనవనాన్ని కలుషితం చేస్తున్నారని వీరి భావన. అందుకే 'సామర్థ్యం' పడిపోతున్నదని వాదిస్తారు. ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లోని ఉన్నత పదవులు వారి సొంతమైనట్లు, రిజర్వేషన్ కోవకు చెందినవారు వీటిని కబళిస్తున్నట్లు భయ పడుతున్నారు. దళిత కులాల వారిని నీచంగా చూడటం వీళ్ళ సంస్కృతి. ఈ ఆలోచనాపద్ధతి పాలకవర్గాల భావజాలం. 'ప్రతిభ' 'సామర్థ్యం' పేరుతో న్యాయమైన, ప్రజాస్వామికమైన రిజర్వేషన్ విధానాన్ని వ్యతిరేకిస్తున్నారు. వీటిని సరిగా అవ గాహన చేసుకోవటానికి వారు యిష్టపడరు. అందుకే బలహీనవర్గాలకు చెందిన ప్రజలు వారి వ్యతిరేకతను, యితర అడ్డంకులను ఎదుర్కోవాల్సి వస్తున్నది.

'సామర్థ్యం' అనేది గురువు శిష్యుని చెవిలో ఊదే మంత్రంకాదు. పరీక్షలో మంచి మార్కులు తెచ్చుకొన్నంత మాత్రాన పరిపాలనా దక్షులుకాలేరు. అర్హతలతోపాటు సమాజంలోని బలహీన వర్గాల ప్రజల సమస్యలను సానుభూతితో అర్థం చేసుకొని పరిష్కరించేవారే మంచి పరిపాలనాదక్షులు. అయితే బలహీన వర్గాల అభ్యున్నతి అగ్ర కులాలకు చెందిన అధికారుల నుండి ఆశించడం అసహ జమే అవుతుంది. ఇంతెందుకు, స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 35 సంవత్సరాలు దాటినా షెడ్యూల్డు కులాల, తెగల పరిస్థితి ఎందుకు బాగుపడలేదు? జిల్లా యంత్రాంగంలో, రాష్ట్ర కేంద్ర ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో వెనుకబడిన తరగతులకు చెందినవారు ఎందుకు ప్రవేశించ లేకపోయారు? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పటం కోర్టుల పరిధికి

మించిన పని. ప్రభుత్వం అమలుచేస్తున్న కార్యక్రమాల మంచి చెడ్డల గురించి వాఖ్యానించటం కోర్టుల పనికాదు. వెనుకబడిన తరగతులకు చెందిన వారిని ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో నియమించడానికి సరైన మార్గాలను, సూత్రాలను, కనీస అర్హతలను ప్రభుత్వం నిర్దేశించవచ్చు. డాక్టరు, ఇంజనీరు కావడానికి, ఆ వృత్తులలో ప్రత్యేక నైపుణ్యం సాధించడానికి కనీస అర్హతలను పెట్టవచ్చు. ప్రస్తుతం పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్ కోర్సులకు, అందులో ఉత్తీర్ణులు కావడానికి కనీస అర్హతలు ప్రభుత్వం నిర్దేశించి అమలు చేస్తున్నది. సామర్థ్యం పేరు చెప్పి ఉన్నత పదవులను అగ్రకులాలు, వర్గాలు సొంతం చేసుకోడానికి వీలులేదు. కాబట్టి ఉన్నత విద్యా సంస్థల్లో, ప్రభుత్వ ఉన్నత ఉద్యోగాల్లో రిజర్వేషన్లు తప్పక వుండాలి.

సమానత్వం వ్యవస్థను బట్టి, అందులోని పరిస్థితుల ఆధారంగా నిర్ణయించబడుతుంది. పుట్టుకతోనే మనిషికి ప్రతిభ వుండదు. ప్రతిభ స్వంతంగా సాధించుకునేదికాదు. సామాజిక పరిస్థితుల వల్ల అది నిర్ణయించబడుతుంది. కావున ప్రతిభ అనే వాదన రిజర్వేషన్ల అసలు స్వభావాన్ని సరిగా అర్థం చేసుకోకుండా గందరగోళపరుస్తుంది.

రాజ్యాంగంలోని ప్రాథమిక హక్కులైన అధికరణలు 15(4), 16(4) రిజర్వేషన్ సౌకర్యాలను కల్పిస్తున్నాయి. ఈ హక్కుల ముందు 'ప్రతిభ'కు 'సామర్థ్యాని'కి ప్రాధాన్యం లేదు. అయితే అసలు సమస్య షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలు, సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల వారు అంటే ఎవరు అనేది. విద్యాసంస్థల్లో ఉద్యోగాల్లో రిజర్వేషన్లు పొందటానికి అర్హులు ఎవరు అనేది. వీరిని గుర్తించటానికి సర్వత్రా వర్తించే ప్రాతిపదిక లేదు. అందుకోసం మన సమాజస్వభావాన్ని, పరిస్థితులను మొత్తంగా అర్థం చేసుకోవాలి.

ధనికవర్గాలు, పేదవర్గాలు, మధ్యతరగతి, పాలకవర్గం, కార్మిక వర్గం అనే పదాలను మనం సాధారణంగా మన మాటల్లో వాడుతుంటాం. అయితే రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 15 (4) 16 (4)లలో వాడిన 'వర్గాలు' అనే పదానికి అర్థం ఏమిటి ? సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు అర్థం ఏమిటి? అసలు వెనుకబాటుతనం అంటే ఏమిటి? ఈ పదాలకు అర్థాలు తెలుసుకోడానికి మొదట సామాజిక అసమానతలను అర్థం తెలుసుకోవాలి. సమాజంలో

వ్యక్తులు, వారి వర్గపునాది, సమాజంలో వారి స్థితి, అధికారంతో గల సంబంధాన్ని బట్టి సామాజిక అసమానత ఆధారపడి వుంటుంది. ఒక వ్యక్తి యొక్క వర్గం అతను ఉత్పత్తి క్రమంలో (ఉత్పత్తి, పంపిణీ, వినిమయం) పాల్గొనే విషయం మీద ఆధారపడివుంటుంది. వ్యక్తిగత అసమానతను అతని ఆదాయం, సంపాదనా మార్గాలు, సంఘంలో ఉన్నతస్థాయికి పోవడానికి వున్న అవకాశాలు ప్రధానంగా నిర్ణయిస్తాయి. ఒక వ్యక్తి వర్గం అతడు ఆర్థిక అంతస్తులో ఏ స్థాయిలో వున్నాడనే దాని ఆధారంగా నిర్ణయించవచ్చు.

సమాజంలో వ్యక్తి స్థితి (States)ని, ఆచారాలు అలవాట్లు, సంఘంలో ఉన్న గౌరవాన్నిబట్టి నిర్ణయించవచ్చు. నైపుణ్యంతో పనిచేసే కార్మికులు, కూలివాళ్ళ కంటే తాము గొప్ప అనుకుంటారు. అలాగే ఒక ఇంజనీరు, లేదా డాక్టరు ఇతరుల కంటే ఉన్నత స్థానంలో వున్నట్లు భావిస్తారు. వేషభాషలను బట్టి కూడా వ్యక్తి స్థితిని అంచనా వేయొచ్చు. అయితే ఇవన్నీ ప్రధానంగా వ్యక్తి ఆదాయంపై ఆధారపడి వుంటాయి. అలాగే రాజకీయ అధికారం లేదా నిర్ణయాధికారంలో వ్యక్తి పాత్రను బట్టి ఆ వ్యక్తికుండే అధికారాన్ని అంచనా వేయవచ్చు. ఒక వ్యక్తి లేదా వర్గం యొక్క రాజకీయాధికారం ప్రధానంగా ఆర్థికాధికారంపైనే ఆధారపడివుంటుంది. కావున వ్యక్తుల వర్గం, స్థితి, అధికారం వారి యొక్క ఆర్థిక అధికారాన్నిబట్టి వుంటాయి. ఆర్థిక అసమానత సామాజిక అసమానతలకు ముఖ్యమైన కారణం. బలహీనవర్గాల సామాజిక లేక ఆర్థిక అసమానతలకు, వారి వెనుకబాటుతనానికి పేదరికం మూలం. ఈ వెనుకబాటుతనానికి భారతదేశంలో ప్రత్యేకించి కులం ఎక్కువగా దోహదం చేస్తున్నది. ఈ కులం మనుషులను విడగొట్టి కొందరిని నీచమైనవారిగా పరిగణించి సమాజంలో వారి స్థానాన్ని నిర్ణయిస్తున్నది. సంఘంలో తక్కువ స్థానం నుండి ఉన్నత స్థితికి చేరడానికి కులం అడ్డం వస్తున్నది.

గ్రామాల్లోని భూస్వాములు, వ్యాపారస్తులు, పురోహిత వర్గం అగ్ర కులాలకు చెందినవారే. వీరికంటే క్రింది స్థాయిలో వున్నవారు శూద్రులు. అంత కంటే హీనంగా వున్నవారు షెడ్యూల్డు కులాలకు చెందిన అంటరానివారు. వీరు చాలా వెనుకబడి పేదరికంలో కూరుకొనిపోయి, విద్యా ఉద్యోగావకాశాలు అందు బాటులో లేక యిప్పటికీ అగ్రకులాలవారితో పోటీకి నిలబడలేకపోతున్నారు.

భారతదేశంలో కులానికి, ఆర్థిక స్థితికి మధ్య అవినాభావ సంబంధం వుంది. భూమి, విద్య, అగ్రకులాల గుత్తాధిపత్యంగా కొనసాగుతున్నది. వ్యాపారం, గౌరవప్రదమైన వృత్తులు చేసేవారు తరువాతి కోవలోకి వస్తారు. శారీరక శ్రమ, మలినమైన పనులు చేసేవారు అన్ని కులాలకంటే తక్కువగా చూడబడతారు. కులాన్నీ వృత్తినీ బట్టి సమాజంలో వ్యక్తి స్థానాన్ని, ఆర్థిక హోదాను నిర్ణయించటం జరుగుతోంది. దళిత కులానికి చెందినవారు సాధారణంగా పేదవారు. పేదవారిలో ఎక్కువ శాతం ఈ కులానికి చెందినవారు. ఒక వ్యక్తికి సమాజంలో ఉండే హోదా, ఆర్థిక బలం, ఆ వ్యక్తి కులంతో ముడిపడివున్నాయి. కావున భారతదేశంలో వెనుకబాటుతనానికి పేదరికం కారణమైతే ఈ పేదరికానికి కులం ఒక ప్రధాన కారణం. కులాన్ని బట్టి వెనుకబాటుతనాన్ని (సామాజికంగా, విద్యాపరంగా) అంచనా వేయవచ్చును. మన వ్యవస్థలో కులం వివిధ స్థాయిల్లో వుంది. హిందూమతంలో చాలా కులాలున్నాయి. ఇతర మతాలలోకి కూడ ఈ కులాలు పాకాయి. ఉదాహరణకు క్రిష్టియన్ రెడ్లు, క్రిష్టియన్ హరిజనులు, క్రిష్టియన్ కమ్మలు. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో దూదేకుల కులానికి చెందినవారు వాస్తవానికి ముస్లిం మతస్థులు. అయితే వీరికి గ్రామాల్లో వెనుకబడిన వారిగానే గుర్తింపు వుంది.

సమాజంలోని ఆర్థిక అంతస్థులో కులం, వృత్తి, ఆచార అలవాట్లు, విద్యా పరిమాణం, 'సామాజిక, విద్యాపరమయిన వెనుకబాటుతనాన్ని' సూచిస్తాయి. పై అంశాలను బట్టి సామాజిక పరిశోధకులు ఒక కులానికి చెందినవారు వెనుకబడిన వర్గమా కాదా అనే విషయాన్ని సులభంగానే నిర్ణయించవచ్చు. అడవుల్లో, కొండల్లో, ఎడారుల్లో జీవిస్తున్నవారు, నీచమైనవిగా భావించబడుతున్న వృత్తులపై ఆధారపడి బతుకుతున్నవారు సాధారణంగా పేదలు. వీరందరిలో సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబాటుతనం వుంటుంది.

షెడ్యూల్డు కులాలు, తెగలకు, సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు రాజ్యాంగంలో వివిధ అధికరణాల ద్వారా ప్రత్యేక సౌకర్యాలను, రిజర్వేషన్లను రాజ్యాంగ నిర్మాతలు కల్పించారు. (అధికరణాలు 15 (4), 16 (4), 330 నుండి 342). లోక్‌సభలో రాష్ట్ర అసెంబ్లీలలో షెడ్యూల్డు కులాలకు, తెగలకు, ఆంగ్లో-ఇండియన్లకు రిజర్వేషన్ సౌకర్యం వుంది. అయితే

సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడి వర్గాలకు ఈ అవకాశం లేదు. అంతేగాక కేంద్ర సర్వీసుల్లో రిజర్వేషన్ సదుపాయం లేదు. షెడ్యూల్డు కులాలకు, తెగలకు సంబంధించిన సమస్యలను, డిమాండ్లను పరిశీలించి, వాటి పరిష్కారానికి అవసరమైన కార్యక్రమాలు అమలుచేయవల్సిన బాధ్యతను రాజ్యాంగం ప్రభుత్వంపై వుంచింది. వెనుకబడిన తరగతులకు సంబంధించిన ఈ బాధ్యత గురించి రాజ్యాంగంలో ఇంత నిర్దిష్టంగా ఏమీ లేదు. వెనుకబడిన తరగతుల అభ్యున్నతికి తీసుకోవాల్సిన కార్యక్రమాల గురించి సూచనలు చేయడానికి ఒక కమీషన్ వేయవచ్చని రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 340 తెలుపుతుంది. (కాని కమీషను సమర్పించిన నివేదికను తప్పనిసరిగా అమలుచేయాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వంమీద లేదు).

రాజ్యాంగ ప్రాధమిక హక్కుల్లోని 14వ అధికరణం చట్టం ముందు అందరూ సమానులని, అందరికీ సమాన అవకాశాలు వుండాలని నిర్దేశిస్తుంది. 15 (1) అధికరణం మతం, కులం, లింగ, జన్మస్థలాల్ని బట్టి పౌరుల మధ్య వివక్ష చూపడాన్ని నిషేధిస్తుంది. అధికరణం 29 (2) ప్రభుత్వ సహాయంతో ఏర్పాటయిన విద్యాలయాల్లో జాతి, కుల, మత, భాషల ఆధారంగా ప్రవేశాన్ని నిరాకరించడాన్ని నిషేధిస్తుంది. అయితే అధికరణం 15 (3) కింద ప్రభుత్వం స్త్రీలకు, బాలలకు ప్రత్యేక సదుపాయాలను కల్పించవచ్చు. అలాగే అధికరణం 15 (4) ప్రకారం సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల అభ్యున్నతికి ప్రభుత్వం ప్రత్యేక సౌకర్యాలను కల్పించవచ్చు. ఇటువంటి సౌకర్యాలు కల్పించటానికి అధికరణాలు 15 (1) గాని, 29 (2) గాని అడ్డంకి కావు. అదే విధంగా 16వ అధికరణం ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో ఎంపిక, నియామక విషయాల్లో సమాన అవకాశాలను కల్పిస్తుంది. 16 (2)వ అధికరణం ఉద్యోగావకాశాల్లో జాతి, కుల, లింగ, మతాల ఆధారంగా వివక్ష చూపరాదని చెబుతుంది. అయితే అధికరణం 16 (4) ప్రకారం ప్రభుత్వం దృష్టిలో వెనుకబడిన వర్గాలకు చెందిన వారికి ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో సరైన ప్రాతినిధ్యం లేనప్పుడు వారికి రిజర్వేషన్ సదుపాయం కల్పించవచ్చును. ఈ రిజర్వేషన్లు అధికరణం 16 (1)కి వ్యతిరేకం కాదు. కావున విద్యాసంస్థల్లో, ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో రిజర్వేషన్లను కల్పించటానికి ప్రాధమిక హక్కులైన 15 (4), 16 (4) అధికరణాలు చాలా ముఖ్యమైనవి.

అధికరణం 15(4)లో రాజ్యాంగ నిర్మాతలు ఉపయోగించిన "సాంఘి

కంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వర్గాలు" అనే పదాలకు, అలాగే అధికరణం 16 (4)లో వాడిన "ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో తగినంత ప్రాతినిధ్యం లేని వెనుకబడిన వర్గాలు" అనే పదాలకు తేడా లేదు. రాజ్యాంగ నిర్మాతలు పై పదాలను "వెనుకబడిన వర్గాలు" అనే అర్థంలోనే ఉపయోగించారు. త్రిలోకనాథ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ జమ్ము, కాశ్మీర్ కేసులో కోర్టు తీర్పునిస్తూ అధికరణం "16 (4) అమలుకు సంబంధించి "ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో తగినంత ప్రాతినిధ్యం లేని వర్గాలు" మరియు "వారి ప్రగతికి ప్రత్యేక సదుపాయాలు" అనే పదాలను బట్టి వెనుకబడిన వర్గాలకు రిజర్వేషన్ల సదుపాయమే కాకుండా, ఆర్థిక సహాయం, విద్య, వైద్య సదుపాయాలు, హాస్టలు సౌకర్యం, స్కాలర్‌షిప్‌లు, ఉచిత రవాణా, గృహ సౌకర్యాలు కల్పించాలని అర్థం" అని పేర్కొన్నది. అంతేకాక విద్యాసంస్థల్లో, ఉద్యోగాల్లో ప్రవేశానికి నిర్ణయించిన నిబంధనల్లో మినహాయింపులు కూడా యివ్వాలని అర్థం చేసుకోవాలి. విద్యాసంస్థల్లో, ఉద్యోగాల్లో వెనుకబడిన వర్గాల ప్రాతినిధ్యం తగినంత లేనప్పుడు వారికి అవసరమైన రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి. మొత్తం సర్వీసుల్లో వారి యొక్క ప్రాతినిధ్యాన్ని అంచనావేసి విద్యాసంస్థల్లో, ఉద్యోగాల్లో వివిధ కులాలవారి ప్రాతినిధ్యం ఎంత వుందో సులభంగా తెలుసుకోవచ్చును. ఆ విధంగా శతాబ్దాలుగా అవకాశాలను కోల్పోయిన వెనుకబడిన తరగతులకు వారి జనాభా నిష్పత్తికంటే ఎక్కువ శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పించవచ్చు.

రిజర్వేషన్లకు సంబంధించిన సుప్రీం కోర్టు తీర్పులను పరిశీలించినట్లయితే కొంతవరకు మన పొరపాటు అవగాహన దూరం కావడానికి అవకాశం వుంది. థామస్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ కేసులో సుప్రీం కోర్టు తీర్పు వచ్చేంతవరకు బాలాజి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మైసూరు తలమానిక లేదా గీటురాయి అనుకున్నారు. బాలాజీ కేసులో జస్టిస్ గజేంద్రగడ్కర్ ఇచ్చిన తీర్పు ప్రారంభం నుండీ కర్నాటక ప్రభుత్వం చేపట్టిన రిజర్వేషన్లపట్ల అసంతృప్తిని వ్యక్తపరిచింది. "1958 నుండి కర్నాటక ప్రభుత్వం 15(4) అధికరణ కింద రిజర్వేషన్లు అమలు చేయాలని ప్రయత్నించటం, వాటిని కోర్టులో సవాలు చేయడం జరుగుతూనే వున్నది. ఇప్పటికి నాలుగు సార్లు ఇలా జరిగింది. ప్రస్తుతం 15(4) కింద ప్రభుత్వం తీసుకువచ్చిన రిజర్వేషను ఉత్తర్వును మళ్ళీ 226 అధికరణ కింద హైకోర్టులో సవాలు చేసారు." కర్నాటక ప్రభుత్వం నాగన్‌గౌడ కమిటీ చేసిన సిఫార్సుల ఆధారంగా మెడికల్

కళాశాలల్లో 28 శాతం సీట్లను వెనుకబడిన తరగతులకు, 22 శాతం చాలా వెనుక బడిన తరగతులకు, 15 శాతం షెడ్యూల్డు కులాలకు, 3 శాతం షెడ్యూల్డు తెగల వారికి రిజర్వేషన్లను కల్పిస్తూ ఉత్తర్వు ప్రకటించింది. మొత్తం 68 శాతం సీట్లను రిజర్వుడు కేటగిరికి, మిగిలిన 32 శాతం సీట్లను జనరల్ కేటగిరికి (కోర్టు ఈ కోటాను 'మెరిట్‌పూల్' అని పేర్కొన్నది) కేటాయించింది. నాగన్‌గౌడ కమిటీ సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినతరగతులను గుర్తించడానికి కులాన్ని ప్రధాన ప్రాతిపదికగా తీసుకున్నదనీ, మిగతా ఆర్థిక పరమైన అంశాలను వెనుకబాటుతనా నికి దోహదం చేసేవిగా మాత్రమే భావించిందని కోర్టు అభిప్రాయపడింది. కమిటీ కులాన్నీ, వర్గాన్నీ ఒకటిగా భావించిందనీ, అయితే ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో కులం ఆధారంగా వెనుకబాటుతనాన్ని అంచనా వేయటం అతిశయోక్తి అవుతుందని కోర్టు పేర్కొన్నది. కావున వ్యక్తులను, గ్రూపులను, వర్గాలను వెనుకబడిన వారిగా నిర్ణయించడానికి కులం ప్రధానమైన ప్రాతిపదికకాదు, ఒకానొక అంశం మాత్రమే నని కోర్టు అభిప్రాయపడింది. సాంఘికంగా వెనుకబాటుతనానికి పేదరికం చాలా వరకు కారణం. వృత్తిని బట్టి కూడా కొంతవరకు సాంఘిక వెనుకబాటుతనం ఆధారపడి వుంటుంది. ఇతర అంశాలను పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా కేవలం కులాన్ని ప్రధాన ప్రాతిపదికగా తీసుకుని కమిటీ వెనుకబడిన తరగతులను వర్గీ కరించిందని, అందువల్ల ఇది రాజ్యాంగ విరుద్ధమని కోర్టు పేర్కొంది.

బాలాజీ కేసు తీర్పులో మరోచోట సుప్రీం కోర్టు అధికరణం 15(4)లో చెప్పబడిన సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు, అధికరణం 338 లో చెప్పబడిన షెడ్యూల్డు కులాలు, తెగలకు పోలిక వుందని భావించింది. అంటే షెడ్యూల్డు కులాలు తెగలలో దగ్గరి పోలిక వున్నవే వెనుకబడిన కులాలని భావించింది. వాస్తవానికి షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు, వెనకబడిన తరగతులకు మధ్య పోలిక లేదు. రాజ్యాంగంలో వాడిన పదాలను చట్టపరంగా వాఖ్యానం చేయ కుండా విస్తృత పరిధిలో, ప్రజాప్రయోజనాల దృష్టితో విశ్లేషించాలి. ఎందుకంటె మన రాజ్యాంగం 20 శతాబ్దం మధ్యకాలంలో సామ్రాజ్య వ్యతిరేక పోరాటం ఫలితంగా ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఉన్నతమయిన సమాజంకోసం జరిగిన పోరాటాల, విప్లవాల, రాజ్యాంగవ్యవస్థల ప్రభావం మన రాజ్యాంగంపై వుంది. అందువల్ల రాజ్యాంగంలోని పదాలను వాటి సాధారణ అర్థంలో కాకుండా తాత్విక దృష్టితో

అర్థం చేసుకోవాలి. గ్రామాల గురించి కొద్దిపాటి అవగాహన వున్న వారెవరికైనా షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు చెందిన వారు చాలా నికృష్టమైన జీవితం గడుపుతున్నారనీ, వారు నిమ్న కులాలుగానే కాకుండా అంటరాని కులాలుగా కూడా పరిగణించబడుతున్నారనీ అవగతమవుతుంది. కావున వెనుకబడిన తరగతులకు చెందినవారికీ, షెడ్యూల్డు తెగలకు, కులాలకు చెందిన వారికీ వెనుకబాటు తనంలో పోలిక వుండాలని చెప్పడం వాస్తవ విరుద్ధం. ఇలా భావించటం దురుద్దేశ్యంతో కూడుకున్నది. ఎందుకంటే వెనుకబడిన తరగతులగా కొన్నిటిని మాత్రమే గుర్తించి వాటిని షెడ్యూల్డు కులాల, తెగల జాబితాలో చేర్చి వారికి కొన్ని రాయితీలు కల్పించి కేంద్రరాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను తాము అనుభవించాలని, జనాభాలో అధిక శాతం వున్న వెనుకబడిన తరగతులకు రిజర్వేషన్ అవకాశం లేకుండా చేయాలనే ఉద్దేశ్యంతో "ప్రతిభ" గల అగ్రకులాల వారు ఈ వాదనలు చేస్తున్నారు.

ఇంతకు ముందు గమనించినట్టుగా సాంఘిక వెనుకబాటుతనానికి పేదరికం ముఖ్య కారణమని కోర్టు భావించింది. బాలాజీ కేసులో (AIR 1963, పే. 480) కోర్టు ఈ విధంగా అభిప్రాయపడింది. "అంతిమ పరిశీలనలో వెనుకబాటుతనానికి పేదరికం చాలా వరకు కారణం. ఎవరైతే దారిద్ర్యంతో బాధపడుతుంటారో వారు తప్పనిసరిగా సమాజంలో వెనుకబడినవారు అవుతారు. సమాజంలో వారికి ఎటువంటి హోదా వుండదు. సాధారణంగా వీరు తక్కువ కులానికి చెంది వుండటంచేత వెనుకబాటుతనం మరింత తీవ్రంగా వుంటుంది. అందువలన భారత సమాజంలో మనం కులానికీ పేదరికానికీ మధ్య దగ్గర సంబంధాన్ని గమనించవచ్చును." ఉదాహరణకి మహారాష్ట్ర ప్రభుత్వం బలహీనవర్గాలకు ఆర్థిక సహాయం అందజేయటానికి, వారిని గుర్తించటానికి ఉపయోగించిన ప్రాతిపదికను కోర్టు పరిశీలించింది. "బలహీన వర్గాలు" కావటానికి, అంటే సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడి ఉండటానికి పేదరికం కారణమని గ్రహించింది. ఆ విధంగా సుప్రీం కోర్టు బాలాజీ కేసులో సమాజంలో వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించడానికి పేదరికం, కులం ప్రాతిపదిక అని పేర్కొంది. వాటితోపాటు వృత్తి, నివాసస్థలం కూడా ముఖ్యమైన అంశాలుగా భావించింది. ఈ విధంగా అధికరణం 15(4) లో చెప్పబడిన "వెనుకబాటుతనం" పై అంశాలను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకుంటుందని సుప్రీంకోర్టు భావించింది. ఏమైనప్పటికి భారత సమాజంలో వెనుక

బాటుతనాన్ని గుర్తించటం చాల క్లిష్టమైన సమస్య. సరైన ప్రాతిపదికను నిర్ణయించడానికి విషయ సేకరణ, శాస్త్రీయ పరిశోధన అవసరం.

తర్వాత బాలాజీ కేసులో కోర్టు విద్యాపరంగా వెనుకబడి వుండడానికి ప్రమాణం ఏమిటని పరిశీలించింది. నాగన్‌గౌడ కమిటీ దానికి ఒక విధానాన్ని అనుసరించింది. రాష్ట్రంలోని మొత్తం స్కూలు విద్యార్థులలో హైస్కూలు చివరి మూడు క్లాసులలోని విద్యార్థుల నిష్పత్తిని తీసుకున్నారు. ఒక్కొక్క కులం నుండి 1000 మంది విద్యార్థుల సాంపిల్ తీసుకొని, అందులో హైస్కూలు చివరి మూడు క్లాసులలో వున్న వారి నిష్పత్తిని లెక్కించారు. ఇది రాష్ట్ర సగటు కంటే తక్కువగా ఉంటే ఆ కులం 'వెనుకబడి' ఉన్నట్టు, రాష్ట్ర సగటులో 50 శాతం కంటే తక్కువ ఉంటే ఆ కులం 'చాలా వెనుకబడి' ఉన్నట్టు. స్కూలు చదువు పూర్తి చేయకుండ మధ్యలో మానుకోవడం అనేది విద్యాపరమైన వెనుకబాటుతనం లక్షణం అని భావించి ఈ ప్రమాణాన్ని రూపొందించారు. సుప్రీంకోర్టు ఈ వర్గీకరణ సహేతుకమైనది కాదని చెప్పింది.

"వెనుకబడిన తరగతుల" వారిని వెనుకబడిన తరగతులుగా మరియు "చాలా వెనుకబడిన తరగతులు"గా వర్గీకరణ చేయడం అధికరణ 15(4)కు వ్యతిరేకమని సుప్రీం కోర్టు పేర్కొంది. ఇలా చేయడం ద్వారా రాష్ట్రంలోని 90 శాతం ప్రజలకు రిజర్వేషన్లు కల్పించబడతాయని భావించింది. కాని రిజర్వేషన్లకు అర్హులైన వారికే చెందాలంటే పై వర్గీకరణ అవసరం. సామాజికంగా, ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా బాగా అభివృద్ధి చెందిన వారికంటే కొద్దిగా వెనుకబడిన తరుగతుల వారు కొందరు వుండవచ్చును. చాలా వెనుకబడిన తరగతులు కూడ వుండవచ్చు. అందరినీ ఒకే గాటన కట్టడం సరైన పద్ధతి కాదు. "వెనుకబడిన తరగతులు" "చాలా వెనుకబడిన తరగతులు" అంటూ వర్గీకరించడం ద్వారా వెనుకబడిన వర్గంలో అభివృద్ధి చెందినవారే రిజర్వేషన్లను అనుభవించకుండా, చాలా వెనుకబడిన తరగతుల వారికి రిజర్వేషన్లు కల్పించడానికి వీలవుతుంది. వెనుకబడిన వారిలో అభివృద్ధి చెందిన వారికి అసలే రిజర్వేషన్లు లేకపోతే అగ్ర కులాలకు చెందినవారే మొత్తం సీట్లను కైవసం చేసుకుంటారు. అయితే వెనుకబడిన వారినందరినీ కలిపేస్తే వెనుకబడిన వర్గంలో అభివృద్ధి చెందినవారు "చాలా

వెనుకబడిన"వారిని రిజర్వేషన్ల నుండి నెట్టి వేయడం కూడ జరుగుతుంది. కాబట్టి ఇటువంటి వర్గీకరణ చాలా సహేతుకమైనది.

అదే విధంగా గ్రామసీమల్లో ఏ కులానికి, వర్గానికి విద్య అందుబాటులో వుందో సులభంగానే గ్రహించవచ్చు. డిగ్రీ, వృత్తి కోర్సుల్లో ఎవరి ప్రాతినిధ్యం ఎంతవుందో తెలుసుకోవడం చాల సులభం. పై క్లాసు పోయే కొద్దీ చదువు మానివేస్తున్న విద్యార్థులు ఎక్కువశాతం వెనుకబడిన తరగతులకు చెందినవారే. ఈ విధంగా డిగ్రీ చేరడానికి లేదా మెడికల్ ఇంజనీరింగ్ కళాశాలల్లో చేరడానికి వెనుకబడిన తరగతి వారు కనీసమైన అర్హత లేకుండా పోతున్నారు. ఉద్యోగం డిగ్రీపై ఆధారపడినందున కనీస అర్హతలు సంపాదించుకున్నవారు ఎక్కువమంది ఉన్నత కులాలకు చెందినవారే. కావున నాగన్‌గౌడ కమిటీ విద్యావరంగా వెనుక బాటుతనాన్ని పరిశీలించడానికి తీసుకున్న రాష్ట్ర సగటు విద్యా ప్రమాణం చాలా సబబైనదే.

తర్వాత బాలాజీ కేసులో రిజర్వేషన్లను అధికరణ 15 (4) కింద ఎంత శాతం వుండాలి అనే అంశాన్ని కోర్టు పరిశీలించింది. ఈ సందర్భంగా "ప్రతిభ" సిద్ధాంతాన్ని ముందుకు తెచ్చి ఎక్కువశాతం రిజర్వేషన్లు సామర్థ్యాన్ని దెబ్బతీస్తాయని భావించింది. రిజర్వేషన్ల ద్వారా ఉద్యోగంలో చేరినవారు అసమర్థులనీ, "మెరిట్" ప్రకారం వచ్చినవారు సమర్థులనీ "ప్రతిభావంతులు" చెబుతున్నారు. రిజర్వేషను ద్వారా ఎవరైనా డాక్టరు వృత్తి చేపడితే అతని అసమర్థత వల్ల రోగులు ప్రాణాలు కోల్పోయి ప్రమాదకరమైన పరిస్థితి ఏర్పడుతుందని వాదిస్తారు. (ఇటువంటి వాదనలు వాస్తవం కాదు. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులు కావడానికి ఏ కులానికి చెందిన విద్యార్థికైనా కనీసమైన మార్కులు రావలసిందే). సామర్థ్యాన్ని నిర్ణయించే నైపుణ్యం కోర్టులకు లేదు. ఈ పని మేనేజ్‌మెంట్, అడ్మినిస్ట్రేషన్‌వారు చేయాలి. సాంకేతిక విద్య, ఉద్యోగాల్లో ప్రభుత్వం కనీసం అవసరమైన పరిమితులను, అర్హతలను నిర్ణయించవచ్చు. తనముందు ఎటువంటి సమాచారం లేకుండా ఎంతశాతం రిజర్వేషన్లు వుండాలని చెప్పడం కోర్టుల పరిధిలోని విషయం కాదు. అంతేకాక 40 శాతం, 50 శాతం లేదా 60 శాతం వుండాలని చెప్పడం కోర్టుల యొక్క నిరంకుశ వైఖరి మాత్రమే అవుతుంది. కోర్టులు నిరంకుశంగా వ్యవహరించడం రాజ్యాంగం ఒప్పుకోదు. అయితే బాలాజీ కేసులో

సాధారణంగా (Generally and in a broad way) ప్రత్యేక సదుపాయాలు 50 శాతం కంటె తక్కువ వుండాలని, ఎంత తక్కువ వుండాలనే విషయం పరిస్థితులపై ఆధారపడి వుంటుందని కోర్టు పేర్కొనింది. "సరైన పరిమాణం ఏదని ఖచ్చితంగా చెప్పటానికి అయిష్టంగా వుందని" కోర్టు తెలిపింది. అయితే కర్నాటక ప్రభుత్వం 68 శాతం రిజర్వేషన్లు కల్పిస్తూ జారీ చేసిన ఉత్తర్వు రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 15 (4)కు విరుద్ధమని పేర్కొనింది.

50 శాతం రిజర్వేషన్లు సామర్థ్యాన్ని దెబ్బతీస్తుందని చెప్పడానికి తగిన సమాచారం లేదు. నిపుణులు పరిశోధించి నిరూపించలేదు. క్లిష్టమైన సామాజిక సమస్యలు, అందులో కార్యనిర్వాహక వ్యవస్థకు సంబంధించిన వాటిని కోర్టులు సమాధానం చెప్పలేవు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఎక్కువశాతం రిజర్వేషన్లు ఓట్లకోసం వేసే ఎత్తుగడగా చెబుతుంటారు. ఇది నిజం కావచ్చు. కాకపోవచ్చును. అయితే ఎంత త్వరగా అణగారిన జనం అభివృద్ధి గురించి ప్రభుత్వాలు పట్టించుకుంటారో దేశానికి అంత మంచిది.

చిత్రలేఖ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మైసూరు కేసులో సుప్రీంకోర్టు కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా కేవలం ఆదాయం, మరియు వృత్తి ప్రాతిపదికమీద వెనుకబడిన తరగతుల వర్గీకరణను సమర్థించింది. రాష్ట్రప్రభుత్వం కుటుంబం యొక్క సంవత్సరాదాయం రూ. 1200 లేక అంతకంటె తక్కువగాని ఉన్న వారిని, తర్వాత వ్యవసాయం వృత్తిగా గలవారిని, చేతివృత్తులవారిని, శారీరక శ్రమ చేసేవారిని సాంఘికంగా, విద్యావరంగా వెనుకబడిన తరగతులుగా గుర్తించింది. ప్రభుత్వం కులాన్ని ప్రాతిపదికగా తీసుకోలేదు. ఈ ఉత్తర్వును రాష్ట్ర హైకోర్టు కొట్టివేసింది. ఎందుకంటే బాలాజీ కేసులో సుప్రీంకోర్టు వెనుకబాటుతనానికి కులం ప్రధానమైన కారణం కాకపోయినప్పటికీ ఒకానొక అంశమని భావించింది. అందువల్ల ప్రభుత్వం వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించటంలో కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోనందున దాని ఉత్తర్వు చెల్లదని పేర్కొన్నది. అయితే ఈ కేసు అప్పీల్ సుప్రీంకోర్టుకు పోయినప్పుడు జస్టిస్ సుబ్బారావు హైకోర్టు తీర్పు తప్పని, బాలాజీ కేసులో తీర్పును తప్పుగా అర్థంచేసుకుందని చెప్పాడు. "వెనుకబాటుతనానికి కేవలం కులం ఒక్కటే ప్రధానమైన అంశం కాదని, ఒకానొక అంశం మాత్రమేనని ప్రభుత్వం వెనుకబడిన తరగతులను

వర్గీకరించటానికి కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు లేదా మినహాయింపవచ్చును" అని జస్టిస్ సుబ్బారావు తీర్పువిచ్చారు.

రాజ్యాంగం యొక్క ఉద్దేశ్యం ప్రకారం రిజర్వేషన్లు వ్యక్తుల, గ్రూపుల అభ్యున్నతికి తోడ్పడాలని, ఒకవేళ వారు ఒక కులానికి చెందినా, ఆ కులంలో మెజారిటీ సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడి వుండవచ్చునుగానీ వాస్తవానికి కొంతమంది ఆర్థికంగా అభివృద్ధి చెందిన వర్గానికి చెందివుంటారు. అందువల్ల కులం-వర్గం రెండూ పర్యాయ పదాలు కాదు అని జస్టిస్ సుబ్బారావు భావించారు. ఉదాహరణకి ఒక రాష్ట్రంలో ఒక కులం మెజారిటీగా వుండి అది సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడి వుందని అనుకుందాము. మైనారిటీగా వున్న అగ్రకులంలో (ఉదా బ్రాహ్మణులు, వైశ్యులు) కూడా కొంతమంది విద్యాపరంగా వెనుకబడిన వారు వుండవచ్చు. అప్పుడు కులం ప్రాతిపదికగా తీసుకుంటే అగ్రకులంలోని వెనుకబడినవారికి రిజర్వేషన్లు లభ్యం కావు. కావున కులం-వర్గం ఒకదానికొకటి పర్యాయ పదాలు కావు. రాజ్యాంగంలో వర్గాలు అనే పదం వాడారు, కులం అని చెప్పలేదు. అందువల్ల కులాన్ని వర్గంగా భావించటం రాజ్యాంగ విరుద్ధం. అయితే కులం ఒకానొక అంశంగా వెనుకబాటుతనానికి ప్రాతిపదికగా తీసుకోవచ్చునని జస్టిస్ సుబ్బారావు పేర్కొన్నారు.

అయితే కోర్టు ఒక ఖచ్చితమైన ప్రాతిపదికను సూచించటంలో వున్న సంక్లిష్టతను గుర్తించి జస్టిస్ సుబ్బారావు "సర్వత్రా వర్తించే ప్రాతిపదికను సూచించటం మా ఉద్దేశ్యం కాదు" అని తన తీర్పులో పేర్కొన్నారు. "అలా చేయటం కష్టసాధ్యమయింది. ప్రాతిపదిక, కేసునుబట్టి, పరిస్థితులను, ప్రాంతాన్ని బట్టి మారుతూ వుంటుందని" చెప్పాడు. ఎటువంటి పరిస్థితుల్లోనూ వర్గాన్ని కులంతో ముడిపెట్టడం సరైనదికాదని, అయితే అధికరణం 15 (4) ప్రకారం వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించటానికి కులాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోకుండా చేసిన వర్గీకరణ రాజ్యాంగ విరుద్ధం కాదని చిత్రలేఖ కేసులో తీర్పు చెప్పారు.

రాజేంద్రన్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ మద్రాసు కేసులో కులాల ప్రాతిపదికపై రిజర్వేషన్లు కల్పించినప్పుడు ఆ కులాలు సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినవని రుజువు చేయలేకపోతే అట్టి రిజర్వేషన్లు సమానత్వపు హక్కుకు భంగం

కల్గించినట్లేనని సుప్రీంకోర్టు భావించింది. అయితే కులం కూడా ఒక వర్గమేననీ, ఒక కులం మొత్తంగా సామాజికంగా విద్యాపరంగా వెనుకబడినట్లయితే ఆ కులం వారికి రిజర్వేషన్లు కల్పించవచ్చునని కోర్టు తీర్పునిచ్చింది. త్రిలోకనాధ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ జమ్ము, కాశ్మీరు కేసులో కులం, వర్గం పర్యాయ పదాలు కాదని, ఒక కులం మొత్తంగా సాంఘికంగా, ఆర్థికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినట్లయితే ఆ కులాన్ని వెనుకబడిన తరగతుల జాబితాలో చేర్చవచ్చునని కోర్టు భావించింది. ఈ విధంగా కులం ప్రాతిపదిక ఆధారంగానే వారిని వెనుకబడిన తరగతిలో చేర్చకుండా కేవలం వారు ఒక వర్గానికి చెందినవారు కాబట్టి జాబితాలో చేర్చవచ్చని కోర్టు భావించింది.

సాధారణంగా వ్యక్తి యొక్క వర్గం సమాజంలో వారికున్న స్థానం, వృత్తి, నివాసం, ప్రాంతం, జాతి, మతం, కులం మొదలైన అంశాలమీద ఆధారపడి వుంటుంది. అధికరణ 16 (4) ప్రకారం కేవలం పైన చెప్పబడిన ఒకే ఒక అంశంపై ఆధారపడి వెనుకబడిన తరగతులను వర్గీకరించడం రాజ్యాంగ స్వభావానికి విరుద్ధం అని కోర్టు భావించింది.

అయితే పెరియకరుప్పన్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ తమిళనాడు కేసులో కోర్టు తీర్పునిస్తూ, "కులమే వర్గంగా చాలా కాలంగా గుర్తించబడినవని, దేశంలో చాలా కులాలు సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినవని, ఈ విషయాన్ని గ్రహించకపోవటం వాస్తవాన్ని నిరాకరించటమేనని" భావించింది. ఆ తర్వాత స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ వర్సెస్ బలరామ్ కేసులో, మెడికల్ కళాశాలల్లో 50 శాతం సీట్లను వెనుకబడిన తరగతులకు కేటాయిస్తూ జారీచేసిన ప్రభుత్వ ఉత్తర్వును కేవలం కులంపై ఆధారపడి చేసిన వర్గీకరణగా భావించి, బాలాజీ కేసులోని తీర్పుకు వ్యతిరేకమని, హైకోర్టు కొట్టివేసింది. తర్వాత ఈ కేసులో సుప్రీంకోర్టు తీర్పునిస్తూ "అధికరణ 15 (4) కింద వెనుకబడిన తరగతులకు రిజర్వేషన్లను కేవలం కులంపై ఆధారపడి నిర్ణయించకుండా, సరైన సమాచారం సేకరించిన తర్వాత ఒక కులంవారు సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినట్లు రుజువైతే, ఒకవేళ ఆ కులంలో కొంతమంది అభివృద్ధి చెందినవారున్నప్పటికీ, ఆ కులం మొత్తం వెనుకబడినదిగా గుర్తించాలని పేర్కొన్నది.

ఆ తర్వాత జానకిరామ్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ జమ్ము, కాశ్మీరు కేసులో పేదరికం వెనుకబాటుతనానికి ఒకానొక కారణమని, అయితే పేదరికం ప్రాతిపదికగా రిజర్వేషన్లు కల్పించటం ప్రభుత్వానికి అసాధ్యమయిన పని అని కోర్టు భావించింది. అలాగే స్టేట్ ఆఫ్ ఉత్తరప్రదేశ్ వర్సెస్ ప్రదీప్ టాండన్ కేసులో, పేదరికం వెనుకబాటుతనానికి ఒకానొక కారణమని, కొండప్రాంతాల్లో నివశిస్తున్న ప్రజల్లో సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబాటుతనం వుంటుందని, అందుకు కారణం వారికి విద్యావైద్య సౌకర్యాలు లేక, వనరులను ఉపయోగించుకొనే జ్ఞానం లేక, విద్యపట్ల ఆసక్తి లేక, మూఢాచారాలలో జీవిస్తున్నందున వారు తప్పనిసరిగా వెనుకబడినవారేనని, దేశాల్లో ఇలాంటి ప్రాంతాలు చాలా వున్నవని వీరిని వెనుకబడిన తరగతులుగా గుర్తించాలని కోర్టు తీర్పునిచ్చింది. అయితే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో నివశిస్తున్న ప్రజలందరినీ వెనుకబడినవారిగా గుర్తించటానికి కోర్టు నిరాకరించింది.

జయశ్రీ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ కేసులో ఒక కుటుంబంలోని సభ్యుల సంవత్సరాదాయం రూ. 6000 వుండి రాష్ట్రప్రభుత్వం జాబితాలో పేర్కొన్న కులానికి చెందినవారైతే వారు సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినవారని జారీచేసిన ఉత్తర్వును సుప్రీంకోర్టు సమర్థించింది. అంటే పేదరికం, కులం రెండూ వెనుకబాటుతనానికి సూచనలుగా కోర్టు భావించింది. అయితే సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించటం ప్రభుత్వం యొక్క విధి అని, అలా గుర్తించటానికి ఉపయోగించిన ప్రాతిపదిక సమంజసమైనదా? కాదా? అని చెప్పటం మాత్రమే కోర్టుల పని అని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొన్నది.

పై కేసుల్లోని తీర్పులకంటే స్టేట్ ఆఫ్ కేరళ వర్సెస్ ఎన్. ఎమ్. థామస్, రిజర్వేషన్లకు సంబంధించి ముఖ్యమైన కేసు. ఈ కేసును 7గురు సుప్రీం కోర్టు జడ్జీలతో కూడిన ధర్మాసనం విచారించింది. ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో, ప్రమోషన్ విషయాల్లో కూడా రిజర్వేషన్లు తప్పనిసరిగా అమలుచేయాలని తీర్పునిచ్చింది. ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల్లో ఎల్.డి.సి నుంచి యు.డి.సి.కి ప్రమోషన్ పొందటానికి డిపార్టుమెంట్ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులు కావాలని ప్రభుత్వం నిబంధన పెట్టింది.

అయితే ఈ నిబంధనను మినహాయిస్తూ షెడ్యూల్డు కులాలు, తెగలకు చెందినవారికి పరీక్ష ప్యాసు కావటానికి కొంత సమయం యిచ్చి ప్రమోషన్ కల్పించింది.

ఈ రూలును సవాలుచేస్తూ ప్రమోషన్లు 50 శాతంకంటె మించితే అధికరణ 16(1)కి వ్యతిరేకమని వాదించారు. కోర్టు ఈ వాదనను త్రోసిపుచ్చింది. రాష్ట్రప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన రూలును సమర్థిస్తూ ఉద్యోగాల్లో ప్రవేశం మొదలు కొని ఉద్యోగ విరమణకు మధ్య అవకాశం వున్న అన్ని ప్రమోషన్లలో రిజర్వేషన్లు అమలుచేయాలని చీఫ్ జస్టిస్ రే తీర్పునిచ్చారు. "ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో సరైన ప్రాతినిధ్యం లేని వెనుకబడిన తరగతులవారికి ప్రాధాన్యతనిస్తూ రిజర్వేషన్లను కల్పించటం అధికరణాలు 14కు, 16(1)కి మరియు 16(2)కు వ్యతిరేకం కాదని" కోర్టు భావించింది. ఉద్యోగాల్లో సమాన అవకాశాలను కల్పించటానికి అధికరణ 16(4) ప్రకారం వివిధ పద్ధతులను అవలంభించవచ్చును. కావున షెడ్యూల్డ్ కులాలకు, తెగలకు ప్రమోషన్లలో రిజర్వేషను కల్పించటం అధికరణ 16(4) అనుగుణంగా చేసినదేనని కోర్టు తీర్పునిచ్చింది. అలాగే జస్టిస్ మాథ్యూ ఇతర జడ్జిలతో ఏకీభవిస్తూ "సమాజంలో సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ అసమానతలను తొలగించడం, మానవ హక్కులను అనుభవించటానికి సరయిన పరిస్థితులను కల్పించటం ప్రభుత్వంయొక్క తప్పనిసరి విధి" అని చెప్పారు.

ఈ విధి నిర్వహణలో అధికరణ 16(4) కింద ప్రభుత్వం సామాజికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు అగ్రకులాలతో సమానంగా పోటీ పడటానికి ఉద్యోగాల్లో ప్రవేశానికి, ప్రమోషన్లకు సదుపాయాలు కల్పించినప్పుడే అందరికీ సమాన అవకాశాలు కల్పించటం జరుగుతుంది. రిజర్వేషన్లు అందులో భాగమే. కాబట్టి అధికరణ 16(4) అధికరణ 16(1)కి పరిమితి కాదు. ఈ కేసులో షెడ్యూల్డ్ కులాలకి, తెగలకుస్తే ప్రమోషన్ అర్హత పొందటానికి అవసరమైన పరీక్షనుండి మినహాయింపు యిచ్చారు. అధికరణలు 46 మరియు 335 లలో పైన పేర్కొన్న సాంఘిక, ఆర్థిక, విద్యాపరమైన వెనుకబాటుతనాన్ని రూపుమాపడానికి, శతాబ్దాలుగా అణచబడిన కులాలకు, తెగలకు ప్రత్యేక సదుపాయాలు కల్పించాల్సిన బాధ్యతను రాజ్యాంగం ప్రభుత్వంపైన ఉంచింది. అధికరణ 16(4)ను 16(1)లో చెప్పిన సమానత్వపు హక్కుకు పరిమితిగా చూడకూడదు. ఎందుకంటే అసమాను

లను సమానంగా పరిగణించడంవల్ల సమాజంలో అసమానత పటిష్ఠమవుతుంది తప్ప సమసిపోదు. బలవంతులను బలహీనులను ఒకే గాటన కట్టడంవల్ల బలి వంతుల ఆధిపత్యం ఇంకా పెరుగుతుంది. అందరూ సమానంగా పరిగణించ బడాలంటే బలహీనులకు బలవంతులతో సమానంగా అవకాశాలను ఉపయో గించుకోడానికి ప్రభుత్వం చేయూతనివ్వాలి. తద్వారా బలవంతులతో సమానంగా బలహీనులు అభివృద్ధి చెందగల్గుతారు. కావున అధికరణ 16(4) సమానత్వపు హక్కుకు పరిమితి కాదు. అలాగే విద్యాసంస్థల్లో రిజర్వేషన్లను కల్పిస్తున్న అధి కరణ 15(4) సమానత్వపు హక్కుకు పరిమితి కాదు. సమానత్వపు హక్కును విస్తృతపరచడంకోసం అందరికీ అందుబాటులోకి తేవడంకోసం జరిగే ప్రయత్నమే రిజర్వేషన్లను కల్పించటం.

థామస్ కేసులో జస్టిస్ కృష్ణయ్యర్ మెజారిటీ తీర్పుతో ఏకీభవిస్తూ ఉద్యోగ నియామకాల్లో, ప్రమోషన్లలో రిజర్వేషన్లు కల్పించటాన్ని సమర్థించాడు. రిజర్వేషన్లు 50 శాతంకంటె మించకూడదని చెప్పిన కోర్టు తీర్పులకు ప్రాముఖ్యత నివ్వకూడదని, ప్రభుత్వ సర్వీసుల్లో ఒక్క సంవత్సరంలో కల్పించిన రిజర్వేషన్లు 50 శాతంకంటె ఎక్కువ ఉన్నాయా తక్కువ ఉన్నాయా అని చూడకుండ, ఆ సర్వీసులో మొదటినుండి ఇప్పటివరకు వివిధ కులాల, వర్గాల ప్రాతినిధ్యాన్నిబట్టి ఎంత శాతం వుండాలో నిర్ణయించాలని సూచించాడు. అయితే జస్టిస్ కృష్ణఅయ్యర్ కూడా ఉన్నతవర్గాల భావజాలంనుండి, కులీన ఆలోచనా విధానంనుండి బయటపడ లేకపోయాడు. రిజర్వేషన్లను బలహీన వర్గాల్లోని బలవంతులు కైవసం చేసుకుంటు న్నారనీ, అర్హులైనవారికి లభ్యం కావటంలేదనీ అభిప్రాయపడ్డాడు. సామాజిక అస మానతలు తొలగటానికి విస్తృతమైన విద్యా ఉద్యోగ అవకాశాలను, కుల వైష మ్యాలు పోవడానికి కులాంతర వివాహాలను, ప్రభుత్వం ఒక కార్యక్రమంగా చేబట్టాలని సూచించాడు. అయితే బలహీనవర్గాలు రిజర్వేషన్ల సహాయంవల్ల ఎంత అభివృద్ధి చెందారో, రిజర్వేషన్‌లు ఎవరికి కల్పించాలో అనే విషయాన్ని శాస్త్రీయమైన సామాజిక పరిశోధనద్వారా తెలుసుకోవచ్చనీ, కోర్టులయొక్క అభి ప్రాయాలు స్వీయ మానసికమైనవని, జస్టిస్ కృష్ణయ్యర్ పేర్కొన్నాడు.

ఈ విధంగా థామస్ కేసులో మెజారిటీ జడ్జీలు రిజర్వేషన్‌లు 50 శాతం కంటె మించవచ్చునని, ఉద్యోగ నియామకాల్లో, ప్రమోషన్లలో రిజర్వేషన్‌లు

వర్తిస్తాయని అధికరణ 16(4) సమానత్వపు హక్కుకు పరిమితి కాదని, సమాన అవకాశాలనూ సమానత్వపు హక్కునూ విస్తృతపరిచే అవకాశం 16(4)వల్ల రాజ్యాంగం కల్పిస్తున్నదని తీర్పు చెప్పారు.

జస్టిస్ కృష్ణయ్యర్ అఖిల భారతీయ సోషిత్ కర్మచారి సంఘ్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసులో షెడ్యూల్డ్ కులాల, తెగల రిజర్వేషన్లలో క్యారీ ఫార్వర్డ్ రూలును బలపరుస్తూనే సామర్థ్యం దెబ్బతింటుందనే వాదన ముందుకు తెచ్చారు. ఉన్నత ఉద్యోగాల ఎంపికకు పోటీ పరీక్షలు అవసరమని, సీనియారిటీమీద ప్రమోషన్ యివ్వటంవల్ల సామర్థ్యం పెరగదని భావించాడు. ఇటువంటి వాదన, అవగాహన పాలకవర్గాల భావనలనుండే వస్తుంది. ఉన్నత స్థాయి ఉద్యోగాలకైనా, తక్కువస్థాయి ఉద్యోగాలకైనా కనీస అర్హతలు నిర్ణయిస్తే సామర్థ్యం దెబ్బతినకుండా ఉంటుంది. ఈ విషయాన్ని చాలాసార్లు చెప్పాము. రాజ్యాంగంలో చెప్పబడిన సమానత్వం, సామాజిక న్యాయం ఆచరణలో సాధ్యం చేయడానికి వేల సంవత్సరాలుగా అణచబడి, రాజ్యాంగ నిర్వహణలో స్థానం లేకుండా వున్న బలహీనవర్గాలకు ప్రత్యేక సదుపాయాలు, రిజర్వేషన్లు కల్పించి చేయూతనివ్వాలి. అలా చేయకపోతే రాజ్యాంగంలో సమానత్వపు హక్కు అర్థం లేనిదిగా మిగిలిపోతుంది. అందరికీ సమానమైన అవకాశాలు సమానమైన ఫలితాల నివ్వాలంటే కనీస సామాజిక అవసరాలయిన స్వేచ్ఛ, ఆదాయం, ఆస్తి, అవకాశా లను సమానంగా పంపిణీ చేయాలి. ఆ దృక్పథంతోనే అధికరణలు 15(4), 16(4) లను అవగాహన చేసుకోవాలి.

ఇంతవరకు మనం కులం-వర్గం వాటిపట్ల వున్న తాత్విక ధోరణి, రిజ ర్వేషన్ అనుకూలురు, వ్యతిరేకులు చేస్తున్న వాదనలను, రాజ్యాంగంలో వెనుక బడిన తరగతులకు కల్పించిన హక్కులను చారిత్రకంగా, సామాజికంగా పరిశీలిం చాము. దశాబ్దాలుగా వీరి అభ్యున్నతికి ప్రభుత్వాలు, న్యాయవ్యవస్థ ఏమి చేశాయి ? ఇప్పటికీ ఒకవైపు ధనికులు, అగ్రకులాలకు చెందిన భూస్వాములు, విద్యావంతులు పౌరోహితవర్గం, వ్యాపారవర్గంవారు జనాభాలో తక్కువశాతంగా వున్నారు. మరో ప్రక్క షెడ్యూల్డు కులాలు, తెగలకు చెందిన వారున్నారు. ఈ రెంటికి మధ్య అధికశాతం జనాభా సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతికి చెందిన వారున్నారు. సమాజంలో పేదరికం, కులం, వృత్తి, నివాసం మొదలైన అంశాలు

ఒకవర్గం వెనుకబాటుతనానికి ప్రధాన కారణాలు. ఆచార వ్యవహారాలు, సంప్రదాయాలు, పూజించే దేవతలు వ్యక్తుల వెనుకబాటుతనానికి, సమాజంలో నీచంగా చూడబడ్డానికి నిదర్శనాలు. బాల్య వివాహాల నిరోధకచట్టం, హిందూ వివాహాల చట్టం అమల్లో వున్నప్పటికి బలహీనవర్గాల కుటుంబాల్లో బాల్యవివాహాలు విరివిగా జరుగుతున్నాయి. చిన్నవయస్సులోనే వివాహాలు చేసుకుంటున్నారు. పెళ్ళి సందర్భంలో హిందూ సాంప్రదాయం ప్రకారం నిర్వహించే సప్తపది వెనుకబడిన తరగతికి చెందిన కులాల్లో పాటించరు. వితంతువుల పునర్వివాహ చట్టం, విడాకుల చట్టం రాకమునుపే వితంతువులు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోడానికి, విడాకులు తీసుకోడానికి వెనుకబడిన కులాల్లో అవకాశం వుండేది. సంసారంలో, కుటుంబంలో వచ్చిన సమస్యలను కుల పంచాయితీల ద్వారా పరిష్కరించుకొనే కట్టుబాట్లు వున్నాయి. నీచంగా వ్యవహరించబడుతున్న కొన్ని కులాల్లో వివాహాలు జరిపించడానికి పురోహితులు, విడాకులు తీసుకోవడానికి కోర్టులు అందుబాటులో లేవు.

వేషధారణ, ఆహార అలవాట్లలోకూడా కులంయొక్క వెనుకబాటుతనం కనిపిస్తుంది. పూజించే దేవతల్లోకూడా ఈ తారతమ్యం కనబడుతుంది. అగ్ర కులాలకు చెందినవారు రాముణ్ణి, కృష్ణున్ని, శివున్ని పూజిస్తారు. గ్రామాల్లో వెనుకబడిన కులాలవారు సుంకులమ్మ, పోచాలమ్మ, పోలేరమ్మ, ఎల్లమ్మ మొదలైన దేవతలను కొలుస్తారు. హిందువులు ప్రధానంగా జరుపుతున్న దసరా, దీపావళి వేడుకల్లో అందరూ పాల్గొంటారు. కాని నిమ్నకులాలు చేసుకొనే చాలా పండుగల్లో అగ్ర కులాలకు చెందిన హిందువులు చేయరు. ఈ విధంగా కులాచారాలు, సంప్రదాయాలు, ఆహార అలవాట్లు మొదలైన విషయాలనుబట్టి సాంఘిక వెనుకబాటుతనాన్ని సులభంగా గుర్తించవచ్చు.

సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబాటు తనానికి పేదరికం ఒక ముఖ్యమైన కారణమైనప్పటికీ అది ఒక్కటే ప్రాతిపదిక కాదు.... పేదరికంలో జీవిస్తున్న అధిక శాతం జనాభాని రాజ్యాంగం వెనుకబడినవారిగా గుర్తించదు. ఎందుకంటే అగ్రకులాల్లో చాలా మంది పేదవారున్నారు. అంతమాత్రాన బ్రాహ్మణులను సాంఘికంగా, విద్యాపరంగా వెనుకబడినవారని చెప్పలేము. వారు ఆర్థికంగా పేదవారైనప్పటికీ సామాజికంగా, సాంస్కృతిపరంగా సమాజంలో ఉన్నత స్థాయిగా గుర్తించబడ్డారు... బ్రాహ్మణుల్లోని పేదవారికి విద్య ఉద్యోగాల్లో రిజర్వేషన్లు

కల్పించాలని అనటం సబబుకాదు. అదే విధంగా గుజరాత్‌లోని పటేల్లు, బెంగాల్లోని కాయస్తా, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని కమ్మ, రెడ్డి కులాల్లో చాలా మంది రైతులు, వ్యవసాయ కూలీలు వున్నప్పటికీ వారందరూ సమాజంలో ఉన్నత కులానికి తద్వారా ఉన్నతస్థితికి చెందివున్నారు. అదేవిధంగా ఆంధ్రరాష్ట్రంలోని కమ్మరి, కుమ్మరి, చాకలి, మంగళి, జెస్తలు సులభంగా వారి కులాన్ని బట్టి వెనుకబడిన వారిగా భావించవచ్చు. ఒకవేళ వీరిలో కొంత మంది సాంఘికంగా, ఆర్థికంగా, విద్యాపరంగా అభివృద్ధి చెందివుంటే అందులో ఆదాయపరిమితి పెట్టి అర్హులైన వారికి రిజర్వేషన్లు కల్పించవచ్చు.

ఈ విధంగా రిజర్వేషన్లను వెనుకబడిన కులాల, వర్గాల వారికి కల్పిస్తే ఉన్నత వర్గాల్లోని పేదవారి సంగతి ఏమిటి ? వీరికి విద్యా సంస్థల్లో, ఉద్యోగాల్లో రిజరేషన్లకు బదులు ఇతర ఆర్థిక సౌకర్యాలను కల్పించాల్సిన బాధ్యతవుంది అంతిమంగా ఆర్థిక సమానతలను సాధించడం ద్వారానే సమస్యలు పరిష్కారమవుతాయి. ఒకవేళ ఆదాయాన్ని బట్టి ఆర్థికంగా వెనుకబడినతరగతులుగా గుర్తించితే ప్రస్తుతం ఆదాయం సర్టిఫికెట్లను భూస్వాములు ధనికులు ఎలా పుట్టిస్తున్నారో మనందరికీ తెలుసు. గ్రామాల్లోని పెత్తందార్లు, భూస్వాములు, ధనికులు వ్యవసాయంలో వచ్చే ఆదాయం పై పన్నుకట్టనవసరం లేదు కాబట్టి దొంగ ఆదాయం సర్టిఫికెట్లు తమ పలుకుబడితో సంపాదించి ఆర్థిక సౌకర్యాలను పొందుతున్నారు. వాస్తవానికి అర్హులైన వారు సర్టిఫికెట్ సంపాదించలేని పరిస్థితుల్లో వున్నారు.

★

రాజ్యాంగంలో వాడిన పదాలకు చట్టపరంగా వ్యాఖ్యానం చేయకుండా విస్తృత పరిధిలో, ప్రజా ప్రయోజనాల దృష్టితో విశ్లేషించాలి. ఎందుకంటే మన రాజ్యాంగం 20వ శతాబ్దపు మధ్య కాలంలో సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాటం ఫలితంగా ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఉన్నతమయిన సమాజంకోసం జరిగిన పోరాటాల, విప్లవాల ప్రభావం మన రాజ్యాంగం పైన వుంది. అందువల్ల రాజ్యాంగంలో వాడిన 'మాటలను వాటి సాధారణ అర్థంలో కాకుండా తాత్విక దృష్టితో అర్థంచేసుకోవాలి.

— జస్టిస్ ఓ. చిన్నప్పరెడ్డి